

*Головченко С.В.,
методист НМЦ ПТО*

у Дніпропетровській області

*Про ефективність запровадження сучасних профорієнтаційних заходів у
вирішенні завдань ПТНЗ області*

Питання формування контингенту на новий навчальний рік стає одним з пріоритетних в навчальних закладах міста, регіону, області. Час вимагає впровадження нових форм роботи з профорієнтації, координації спільних дій ЗОШ і ПТНЗ, організації та роботи приймальних комісій.

За цих умов діяльність педпрацівників ПТНЗ з профорієнтаційної роботи стає не просто епізодичною роботою, а триває протягом усього року, набуваючи все більш різноманітних форм і методів.

При всій різноманітності форм і методів роботи з учнівською молоддю не можна забувати про те, що головним при виборі робітничої професії та навчального закладу буде їх авторитет на ринку освітніх послуг, який забезпечується систематичною і клопіткою роботою всього педагогічного колективу над формуванням і підтримкою його високого рівня. Вдячні відгуки випускників про навчання, високі оцінки роботодавців про якість підготовки фахівців, пропозиції про працевлаштування з боку підприємств, бажання батьків – колишніх випускників дати освіту своїм дітям саме в стінах вашого навчального закладу – все це говорить про те, що колектив йде вірним шляхом.

Розпочинаючи підготовку до вступної компанії, необхідно зазначити, що в 2015 році демографічний фактор має такі показники (*додаток 1*):

- кількість випускників ЗОСШ 11 класів складає майже **16814 осіб** (в 2014р. - 17169 осіб, 2013р. - 17711 осіб);
- кількість учнів ЗОСШ 9 класів складає **25688 осіб** (в 2014р. - 25 432 осіб, в 2013р. - 25,8 тис. осіб).

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки від 31.10.2014р. № 1/9-570 Департаментом освіти і науки облдержадміністрації сформовано пропозиції до проекту державного замовлення на підготовку робітничих кадрів за галузевими напрямками (*додаток 2*).

Всього прийом у 2015р. – 11305 особи, що на 663 осіб більше ніж в попередньому 2104р. (10642 особи).

Значно збільшено обсяг прийому осіб на навчання в ПТНЗ області за галузями:

- загальні професії для всіх галузей економіки – на 179 осіб 2014р. – 1336 особи , 2015р. – 1515 осіб);
- будівельні, монтажні і ремонтно-будівельні роботи – на 148 осіб (2014р. – 1132 особи, 2015р. - 1280);
- громадське харчування – на 129 осіб (2014р. – 1891 особа, 2015р. – 2020 осіб);

- загальні професії електротехнічного виробництва – на 89 особи (2014р. – 1956 осіб, 2015р. – 2045 осіб).

Зменшено обсяг прийому осіб на навчання в ПТНЗ області за напрямками:

- гірничодобувна промисловість – на 28 особи (2014р. – 633 особи, 2015р. – 605 осіб);
- сільське господарство – на 28 особи (2014р. – 1223 особи, 2015р. – 1200 особи);
- зв'язок – на 25 осіб (2014р. – 80 осіб, 2015р. – 55 осіб).

Також слід зазначити, що у Дніпропетровській області зосереджена найбільша (після м. Києва) кількість вільних робочих місць в Україні. У січні-березні поточного року роботодавці області надали до служби зайнятості інформацію про наявність 23 тис. вільних робочих місць, що є одним із найвищих показників в Україні.

На 1 квітня 2015 року кількість актуальних вакансій в базі даних обласної служби зайнятості складає майже 6,8 тис. одиниць, тобто кожна 10 вакансія - із числа зареєстрованих у службі зайнятості України (**додаток 3**).

Більше половини вільних робочих місць зосереджені у містах Дніпропетровськ, Кривий Ріг та Дніпродзержинськ. Більш складно знайти роботу у містах з моноструктурною економікою: Нікополь, Жовті Води, Павлоград. Найбільш складна ситуація у сільській місцевості, де на одне робоче місце претендує від 25 до 45 шукачів роботи. Пропозиція робочої сили здебільшого носить сезонний характер.

Мається достатня кількість вакансій для осіб з інвалідністю (майже 2.5 тисяч). Такі люди працевлаштовуються з урахуванням нозології та трудових комендацій.

Стабільно протягом тривалого часу попитом на ринку праці Дніпропетровщини користуються працівники, що мають робітничі професії. Для працевлаштування таких осіб роботодавці пропонують **3,2** тисячі вакансій (47% від загальної кількості вакансій). Серед заявлених вакансій: трактористи, водії всіх категорій, слюсарі різних професій, електромонтери, продавці, електрогазозварники, токарі, фрезерувальники, тощо (**додаток 4**).

Потребують роботодавці інженерів різних напрямів підготовки, фахівців з інформаційних технологій, розробки та тестування програмного забезпечення, фахівців у сфері торгівлі, бухгалтерів, майстрів, тощо.

Є вакансії для людей, які не мають освіти, або займали місця, які не потребують спеціальної підготовки: підсобні працівники, прибиральники, вантажники, тощо.

На підставі вище викладеного ці показники свідчать, що цьогорічна профорієнтаційна робота ПТНЗ дуже складна як із випускниками як 9 класів так і 11 класів. І необхідно враховувати, що конкурентами ПТНЗ в профорієнтації молоді є вищі навчальні заклади III-IV рівня акредитації (технікуми, коледжі, ВНЗ).

В цьому році для виконання завдань з профорієнтації навчально-методичним центром ПТО:

Проведено семінари з профорієнтаційної роботи для педпрацівників ПТНЗ за категоріями:

- методисти, класні керівники, педагоги-організатори;
- бібліотекарі, викладачі інформатики, секретарі приймальних комісій;
- практичних психологів, соціальних педагогів;

- керівників гурткової роботи, предметних гуртків, викладачів фізкультури, предмету «Захист Вітчизни», медпрацівників;
- членів батьківського комітету, піклувальних рад та учнівського самоврядування.

За підсумками проведення семінарів сформовано збірки матеріалів з висвітленням досвіду роботи педпрацівників даних категорій ПТНЗ області, в яких поспіль останніх 2 років виконується і перевиконується план прийому на держзамовлення: МПЛ, АЦППРК, МПТУ, КНВЦ, КЦППРКБГ, КПТМЛ, ТПАЛ, КЦПОММ, КЦПОРКТРС, ДВПУ, ПТУ-74, КПБЛ, СофПЛ, СПЛ, ІПЛ, ДЦППРКТС, МВПУ ПІТ, ЗПЛ, ОПТУ.

Проведено 7 декад робітничих професій за галузями:

- поліграфії та інформаційних технологій;
- залізничного та автомобільного транспорту;
- легкої промисловості, торгівлі, харчування та побуту;
- металургійної та гірничої промисловості;
- будівництва та деревообробки;
- сільського господарства;
- машинобудування.

В ПТНЗ використовувались інтерактивні форми профорієнтації:

- майстер-класи з виробничого та теоретичного навчання під гаслом «Від учня ПТНЗ та студента ВНЗ – до справжнього професіонала»;
- круглі столи за участі представників федерації об'єднань роботодавців Дніпропетровщини, галузевих профспілок та інших громадських організацій;
- флеш-моб «Розвиток галузей регіону – справа молоді!». Під час флеш-мобу проводилось бліцопитування серед молоді щодо відношення до робітничих професій;
- диспути серед представників учнівського самоврядування школярів і молодіжних рад училища та вищих навчальних закладів з питань активізації молодіжних ініціатив та створення молодіжного інформаційного середовища щодо популяризації робітничих професій та галузей в цілому;
- екскурсії на провідні підприємства регіону в рамках Програми промислового туризму з метою ознайомлення учнів з вітчизняною та іноземною технікою та повним виробничим циклом;
- круглі столи «Я і моя професія» за участі учнів пільгової категорії, дітей з малозабезпечених та багатодітних сімей та їх батьків;
- учням шкіл запропоновано на годину стати учасниками начально-виробничого процесу в реальному часі. Учні шкіл отримали консультації спеціалістів ПТНЗ та центру зайнятості з питань вибору професій. Мета зустрічей: збереження та розвиток корпоративної культури; формування відповідального відношення майбутніх робітників до сучасного і майбутнього галузей.
- презентація реальних дипломних робіт на прикладі опорядження приміщень гуртожитків, бомбосховищ, навчальних класів та майстерень;
- проведено волонтерсько-профорієнтаційну акцію під гаслом «Від майбутнього професіонала – учневі школи»;
- для учнів шкіл проведено тренінги, спрямований на орієнтацію на робітничі професії, які актуальні на ринку праці міста та на формування позитивної мотивації до праці, тощо.

Всім бажаючим була надана можливість висловити свої професійні наміри та побажання в інтерв'ю журналістам інформаційних центрів навчальних закладів.

В цьому році в рамках декад профорієнтаційні заходи відвідала рекордна кількість школярів загальноосвітніх навчальних закладів області – понад **11 тисяч школярів**.

Результативністю декад є подання школярами заяв на навчання до ПТНЗ майже одразу після проведення заходу. Це лише частина заходів в рамках декад робітничих професій.

Повний хід декад висвітлено у фоторепортажах на сайті НМЦ ПТО в розділі «Фотогалерея».

Вивчення і впровадження досвіду співпраці ПТНЗ із ЗОШ у задоволенні потреб молоді у професійній освіті на базі ПТНЗ.

Аналізуючи стань співпраці ПТНЗ із ЗОШ у задоволенні потреб молоді у професійній освіті на базі ПТНЗ з'ясовано, що 9 ПТНЗ області здійснюють профільне навчання та допрофільні підготовку старшокласників. ПТНЗ співпрацюють з 21 середніми загальноосвітніми навчальними закладами (в минулому році - 35 ЗОШ), що складає менше 4% від загальної кількості шкіл області (в минулому році – 5%).

Кількість учнів старшої школи, які проходили у ПТНЗ профільне навчання склало:

2012-2013 н.р. – всього 690 осіб (профільне навчання – 434 осіб, допрофесійна підготовка – 256 осіб),

2013-2014 н.р. – всього 662 особи (профільне навчання – 279 осіб, допрофесійна підготовка – 383 осіб),

2014-2015 н.р. – всього 635 осіб (профільне навчання – 319 осіб, допрофесійна підготовка – 316 осіб).

Тенденція зниження показників участі ПТНЗ в профільному навчання та 4о профільній підготовці вказує на недоліки нормативно-правового, економічного, науково-методичного забезпечення даного напрямку.

В поточному році в ПТНЗ навчають старшокласників за 19 професіями різних галузей (в минулому році 26 професій).

Популярними серед учнівської молоді у цьому році стали професії та профілі:

- кухар,
- оператор комп'ютерного набору,
- водій автотранспортних засобів (категорія «В»),
- слюсар з ремонту автомобілів,
- матеріалознавство та технологія конструкційних матеріалів

Найактивніше співпрацюють зі школами Криворізький центр професійної освіти (185 учнів), Дніпродзержинський професійний лицей (184 учня), Міжрегіональне вище професійне училище поліграфі та інформаційних технологій (94 учня), Дніпродзержинське вище професійне училище (45 учня).

Продовженням роботи з даного напрямку є створення освітнього округу «Профорбіта» на базі Дніпродзержинського професійного лицю та запровадження експериментального педагогічного майданчика за темою «Організаційно-педагогічні умови формування професійних намірів учнівської молоді на основі регіонального компоненту». В рамках виконання програми II етапу (проектно-

організаційного) дослідно-експериментальної роботи активізована участь ліцею у науково-практичних конференціях Всеукраїнського та обласного рівнів. На протязі травня 2014р. досвід ліцею був представлений на Всеукраїнському семінарі «Теоретичні основи експериментальної діяльності у наукових дослідженнях з проблем професійно-технічної освіти», який проводився Інститутом професійно-технічної освіти НАПН України у рамках Всеукраїнського фестивалю науки та під час Всеукраїнського інтернет-заходу системи ПТО за темою «Дослідно-експериментальна робота ПТНЗ Дніпропетровської області у забезпеченні якості підготовки конкурентоспроможних фахівців».

Надано статус експериментального навчального закладу обласного рівня на базі державного навчального закладу «Міжрегіональне вище професійне училище поліграфії та інформаційних технологій» за темою «Створення моделі впровадження профільного навчання старшокласників на базі ресурсного центру «Професійний розвиток молодіжних ініціатив». А з 1 вересня 2014 року створено міський освітній округ «Професійна альтернатива» до складу якого ввійшло 6 закладів: Міжрегіональне вище професійне училище поліграфії та інформаційних технологій – опорний заклад, 3 середніх загальноосвітніх школи, вечірня (змінна) середня школа, навчально-виховний комплекс «Середня загальноосвітня школа – дошкільний навчальний заклад (ясла-садок)».

Ефективність діяльності округу: можливість вирішувати питання організації профільного навчання за рахунок матеріально-технічної бази опорного навчального закладу; створення умов ранньої професіоналізації учнів старших класів; підвищення якості освіти; посилення її орієнтації на вимоги регіонального ринку праці.

Віртуальний конкурс фотографії «Я і моя професія» серед учнів ПТНЗ області

З метою позиціонування робітничих професій і позитивного іміджу професійно-технічної освіти регіону у 2014-2015 навчальному році проведено віртуальний конкурс фотографії «Я і моя професія» серед учнів професійно-технічних навчальних закладів області.

На розгляд журі Конкурсу було подано 288 фотографій. Понад 120 робіт відповідали умовам конкурсу та були розміщені на сайті НМЦ ПТО для глядацького голосування. 36 робіт визнані переможцями. За результатами конкурсу планується створити фотогалерею найцікавіших робіт (**додаток 5**).

Наряду з цим визначені напрямки профорієнтаційної роботи, які мають **недостатню увагу ПТНЗ:**

- профорієнтаційна робота в деяких ПТНЗ має епізодичний аспект, тільки при проведенні масових заходів на базі ПТНЗ, відсутня системна робота на місцях безпосередньо в загальноосвітніх навчальних закладах;
- поза увагою до сих пір залишаються школярі 5-8 класів, тобто відсутня довгострокова проектна профорієнтаційна робота;
- низький рівень профорієнтаційної роботи з батьками та педагогічними працівниками ЗСШ;
- недостатня активність ПТНЗ з впровадження профільного і до профільного навчання школярів на базі ПТНЗ та їх входження в освітні округи;
- виникає нагальна потреба у посаді профорієнтатора.

ДОДАТКИ

Додаток 1

**Кількість випускників ЗОСШ
Дніпропетровської області**

2013 рік		2014 рік		2015 рік	
Базова загальна середня освіта (9 кл) (осіб)	Повна загальна середня освіта (11 кл) (осіб)	Базова загальна середня освіта (9 кл) (осіб)	Повна загальна середня освіта (11 кл) (осіб)	Базова загальна середня освіта (9 кл) (осіб)	Повна загальна середня освіта (11 кл) (осіб)
25820	17711	25432	17169	25688	16814

Додаток 2

План прийому абітурієнтів в ПТНЗ області за робітничими професіями у 2015 році

Найменування освітньо-кваліфікаційного рівня, напрямку підготовки робітничих кадрів	Прогнозовані показники		
	к 2014р. (осіб)	2015р. (осіб)	- / + (осіб)
Прийом всього	10642	11305	+ 663
Збільшено обсяг прийому осіб на навчання в ПТНЗ області			
1. Загальні професії для всіх галузей економіки	1336	1515	+ 179
2. Будівельні, монтажні і ремонтно-будівельні роботи	1132	1280	+148
3. Громадське харчування	1891	2020	+129
4. Загальні професії електротехнічного виробництва	1956	2045	+ 89
5. Сфера обслуговування	470	550	+80
6. Швейне виробництво	288	360	+72
7. Торгівельно-комерційна діяльність	329	390	+61
8. Автомобільний транспорт	656	690	+34
9. Поліграфічне виробництво	55	80	+25
10. Хлібопекарське та макаронне виробництво	78	80	+2
11. Виробництво художніх та керамічних виробів	60	60	0

Найменування освітньо-кваліфікаційного рівня, напрямку підготовки робітничих кадрів	Прогнозовані показники		
	2014р. (осіб)	2015р. (осіб)	Динаміка змін (- / +) (осіб)
Зменшено обсяг прийому осіб на навчання в ПТНЗ області			
1. Гірничодобувна промисловість	633	605	- 28
2. Сільське господарство	1228	1200	-28
3. Зв'язок	80	55	-25
4. Металургійне виробництво	201	185	- 16
5. залізничний транспорт	249	240	-9

Аналіз вакансій по Дніпропетровській області станом на 01.04.2015 р.							
Всього вакансій	Для робітників	%	Для службовців	%	Для осіб без спеціальної підготовки	%	Розмір заробітної плати
6765	3196	47,2	2008	29,7	1561	23,1	1218-19800
загальні професії				64,79	%		
4383	2537	57,9	1566	35,7	280	6,4	1218-19800
для інвалідів				35,21	%		
2382	659	27,7	442	18,6	1281	53,8	1218-8000

Вакансії за робітничими професіями	Всього вакансій	в тч.		Заробітна плата
		загальні	інвалідів	
ВСЬОГО	3196	2537	659	
1. Трактористи	532	531	1	1218-3000
2. Водії	331	309	22	1218-4000
3. Слюсарі	298	179	119	1218-5400
4. Продавці	235	176	59	1218-1700
5. Охоронники	160	104	56	1218-3000
6. Електромонтери	117	83	34	1220-5300
7. Кондуктор громадського транспорту	100	55	45	1251-2500
8. Токарі	80	70	10	1220-5000
9. Електрогазозварники	69	58	11	1220-4000
10. Робітник сільськогосподарського виробництва	41	38	3	1218-2000
11. Кухарі	49	46	3	1218-3000
12. лектрослюсарі	42	34	8	1218-5400
13. Озеленювач	37	26	11	1218-2316
14. Електрозварники	29	28	1	1500-4000
15. Монтажники	29	26	3	1220-3400
16. Пекар	29	5	24	1230-2200
17. Оператор лінії у виробництві харчової продукції	28	9	19	2500-3000
18. Швачка	26	10	16	1250-3500
19. Столяр	25	13	12	1220-3180
20. Газорізальник	24	24	0	1400-3600
22. Водій тролейбуса	21	21	0	2000-3000
23. інші	730	579	151	

Віртуальний конкурс фотографій «Я і моя професія»

Рішення
навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Дніпропетровській області
з питання «Про ефективність запровадження сучасних профорієнтаційних
заходів у вирішенні завдань ПТНЗ області»
(протокол від 25.06.2015р. № 5)

Заслухавши та обговоривши питання за темою «Про ефективність профорієнтаційних заходів серед учнівської молоді загальноосвітніх навчальних закладів» рада стверджує такі результати, як:

- ефективність презентованих інтерактивних форм і методів профорієнтаційної роботи в 2014-2015 н.р.;
- створення НМЦ ПТО системи методичного супроводу профорієнтаційної роботи;
- активне сприяння НМЦ ПТО самоосвіті і самовдосконаленню з профорієнтаційної роботи педпрацівників ПТНЗ різних категорій.

На підставі вище зазначеного методична рада **УХВАЛИЛА:**

Інформацію методиста НМЦ ПТО взяти до уваги.

НМЦ ПТО у Дніпропетровській області (методисту Головченко С.В.):

Всі заходи присвятити 75-річчю системи ПТО

1. Розробити організаційні заходи та проводити щоквартально майстер-класи з профорієнтаційної роботи в 2015-2016 н.р. на баз ПТНЗ області за їх згодою.
2. Сприяти організації і проведенню тематичних експозицій в музеях, театрах, бібліотека, майданчиках за темою «Ціла епоха в історії держави» (протягом н.р.).
3. Сприяти організації і проведенню промо-акцій «Наші робочі руки – тобі, любо Державо!» (жовтень 2015р.)
4. Сприяти організації і проведенню інтерактивного майданчика «У пошуках свого покликання. Від профорієнтаційної роботи до професійного вибору» січень-червень 2016р.
5. Розширити співпрацю із федерацією об'єднань роботодавців Дніпропетровщини, галузевими профспілками та іншими громадськими організаціями з питань надання педагогічних послуг ПТНЗ, проведення спільних заходів з пропаганди масових робітничих професій.

Рекомендувати керівникам ПТНЗ:

1. Використовувати матеріали моніторингу НМЦ ПТО з метою співставлення пропозицій навчальних закладів із підготовки робітничих кадрів до потреб регіонального ринку праці та рекомендувати ПТНЗ врахувати їх при формуванні державного замовлення
2. Вивчати та впроваджувати кращий досвід ПТНЗ щодо організації профорієнтаційної роботи.
3. Провести відео консультації (спілкування) з питань профорієнтації між учнівською молоддю ЗОШ та ПТНЗ з питань перспективи навчання робітничим професіям.
4. Забезпечити активну участь в профорієнтаційній роботі бібліотекаря, практичного психолога, медпрацівника, керівника фізкультури та викладача предмету «Захист Вітчизни», ін..

5. Запровадити мости співдружності між учнівською молоддю закладів системи професійно – технічної освіти, ВНЗ, підприємствами, орієнтуючись на вимоги регіонального ринку праці;
6. Проводити просвітницьку, інформаційно-роз'яснювальну роботу з учнівською молоддю та їхніми батьками з питань підготовки до усвідомленого самостійного вибору майбутньої професії.
7. Розширити співпрацю із федерацією об'єднань роботодавців Дніпропетровщини, галузевими профспілками та іншими громадськими організаціями з питань надання педагогічних послуг ПТНЗ, проведення спільних заходів з пропаганди масових робітничих професій.
8. Систематично розповсюджувати серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів інформацію про регіональний ринок праці.
9. Проводити дослідно-експериментальну діяльність.